

KECSKEMÉTI FŐISKOLA
KERTÉSZETI FŐISKOLAI KAR

II. GAZDÁLKODÁS ÉS MENEDZSMENT
TUDOMÁNYOS KONFERENCIA

„A vidék él és élni akar”

II. kötet

2015. augusztus 27.
KECSKEMÉT

**KECSKEMÉTI FŐISKOLA
KERTÉSZETI FŐISKOLAI KAR**

**II. GAZDÁLKODÁS ÉS MENEDZSMENT
TUDOMÁNYOS KONFERENCIA**

**II. kötet
„A vidék él és élni akar”**

**2015. augusztus 27.
KECSKEMÉT**

**Szerkesztette: Dr. habil Ferencz Árpád
főiskolai tanár**

**Szerkesztő bizottság: Dr. Ferencz Árpád
főiskolai tanár**

**Dr. Pető Judit
főiskolai tanár**

**Kőszegi Irén Rita
főiskolai tanársegéd**

**Felelős kiadó: Dr. Ferencz Árpád dékán
Kecskeméti Főiskola Kertészeti Főiskolai Kar**

**ISBN 978-615-5192-34-0 II.
II. Gazdálkodás és Menedzsment Tudományos Konferencia II.
Kecskeméti Főiskola**

**Példányszám: 150
Készült: Kecskeméti Főiskola KIK Nyomda
Munkaszám: 2015.125**

A TÁRSADALMI VÁLLALKOZÁSOK FINANSZÍROZÁSI LEHETŐSÉGEI

THE FUNDING OPPORTUNITIES OF SOCIAL ENTERPRISES

Szücsné Dr. Markovics Klára

Miskolci Egyetem Gazdálkodástani Intézet, 3515 Miskolc-Egyetemváros, 06/46/565-111/1057 mellék, vgtklara@uni-miskolc.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

A társadalmi vállalkozások létrejöttének és működésének alapvető célja, hogy egy társadalom valamely aktuális problémájára hosszú távon fenntartható megoldással szolgáljanak. Ezen vállalkozások – többek között – abban különböznek a profitorientált vállalatoktól, hogy tevékenységük mögött szociális cél is meghúzódik, továbbá, hogy a működés során megszerzett profit jelentős részét a szociális cél elérése érdekében visszaforgatják a vállalkozásba. A társadalmi vállalkozásoknak számos nehézséggel kell szembenézniük, ezek közül az egyik az induláshoz és a zavartalan működéshez szükséges finanszírozási források biztosítása. Tekintve, hogy a társadalmi vállalkozások magukra vállalják valamilyen társadalmi probléma megoldását, a „hagyományos” finanszírozási forrásokon kívül más pénzügyi eszközök is a rendelkezésükre állnak, mint például a befektetői partnercégek által nyújtott pénzügyi források, „patient capital”, vissza nem térítendő állami támogatások, alapítványi pénzek, európai uniós források stb.

SUMMARY

The fundamental aim of the creation and operation of social enterprises is providing a sustainable solution for a current problem of a given society in the long run. Among other things, these enterprises are different from for-profit businesses in the social goals hiding behind their activities, furthermore, they tend to reinvest a significant share of their profit earned during their operation in order to achieve their specific social goals. The current article describes a number of difficulties social enterprises are forced to face. One of them is securing the funds needed to get started and operate smoothly. Given that social enterprises take on solving a sort of social problem, apart from some 'traditional' funding sources, other financial instruments are also available to them. In this article a special emphasis is given to such funding opportunities as financial resources provided by investment businesses, 'patient capital', non-refundable state subsidies and grants, endowment funds, and funds supplied by the European Union.

1. BEVEZETÉS

A társadalmi vállalkozások egyre fontosabb szerepet töltenek be az Európai Unió gazdaságában. Az Európai Unió aktív népességének 4,5%-át, több mint 11 millió embert foglalkoztatnak a társadalmi vállalkozások, melyek az Unió GDP-jének 10%-át állítják elő. (Social Business Initiative, p. 3.) A társadalmi vállalkozások jelentőségét elsősorban az adja, hogy termékeikkel és szolgáltatásaikkal valós piaci igényeket elégítenek ki, oly módon, hogy közben valamilyen társadalmi probléma enyhítésében is közreműködnek. A tevékenységük révén elért nyereség jelentős hányadát újra befektetik, többnyire a küldetésükben szereplő közösségi cél megvalósítása érdekében.

Jelentőségüket felismerve ezen vállalkozások tevékenységének elősegítése érdekében az EU intézményei 2011-ben három célkitűzést fogalmaztak meg, melyek közül az egyik a finanszírozási forrásokhoz való hozzájutás elősegítése. Ezt elsősorban a magán pénzügyi

forrásokhoz való hozzáférés megkönnyítése, valamint az európai pénzalapok mozgósítása révén kívánják megvalósítani.

A cikk célja, hogy egy nagyon rövid fogalmi bevezetőt követően áttekintést adjon azokról finanszírozási lehetőségekről, amelyek a társadalmi vállalkozások működését elősegíthetik.

2. A TÁRSADALMI VÁLLALKOZÁS FOGALMA

Noha az Európai Unióban évtizedek óta, hazánkban pedig néhány éve léteznek valamilyen közösségi cél megvalósítása érdekében tevékenykedő vállalkozások, mind a mai napig nem alakult ki a társadalmi vállalkozás letisztult, egységes definíciója. Az Európai Unió által 2011-ben kiadott Social Business Initiative intézkedéscsomag a következőképpen határozza meg a fogalmat: „A társadalmi vállalkozások a közösség érdekeit (társadalmi, szociális, környezeti) szolgálják, és nem a profitmaximalizálásra törekszenek. Termékeik vagy szolgáltatásaik révén, illetve az általuk alkalmazott termelési vagy szervezési módszereknek köszönhetően a társadalmi vállalkozások gyakran innovatív természetűek. Gyakran a társadalom leginkább kirekesztett tagjainak adnak munkalehetőséget. Így hozzájárulnak a társadalmi kohézióhoz, a foglalkoztatottsághoz és az egyenlőtlenségek csökkentéséhez”. (Social Business Initiative, 2011) Bár ez a definíció iránymutatóul szolgál, mégsem alkalmazzák egységesen. Az Egyesült Királyságban például a következő fogalom terjedt el: „A társadalmi vállalkozás olyan vállalkozás, amelyet társadalmi és/vagy környezeti céllal hoztak létre. Üzleti tevékenységgel rendelkezik, és fő bevételi forrása a termékek és szolgáltatások értékesítéséből származik, nem pedig adományokból. A sikeres társadalmi vállalkozások hasznot termelnek, amelyet visszaforgatnak társadalmi küldetésük elérésébe. Vagyonuk gyakran kizárólag a közösség céljainak elérése használható.” (Social enterprise dictionary) A társadalmi vállalkozások támogatásával és fejlesztésével foglalkozó nemzetközi szervezet, a NESst meghatározása szerint „a társadalmi vállalkozás olyan vállalkozás, mely társadalmi problémák fenntartható megoldására jött létre”. (Varga 2015, p. 9.)

A társadalmi vállalkozások és a nonprofit szervezetek közötti legfontosabb különbség az, hogy a „nonprofit szervezetek elsődlegesen adományokból és közpénzekből fedezik a működési költségeiket, míg a társadalmi vállalkozások profitot igyekeznek termelni, amelyet aztán a hagyományos vállalatokkal szemben nem fizetnek ki osztalékként, hanem a további működésükre fordítják.” (Mi az a közösségi vállalkozás? 2015)

3. A TÁRSADALMI VÁLLALKOZÁSOK LEHETSÉGES FINANSZÍROZÁSI FORRÁSAI

A társadalmi vállalkozásoknak számos nehézséggel kell szembenéznük, ezek közül az egyik az induláshoz és a zavartalan működéshez szükséges finanszírozási források biztosítása. Tekintve, hogy a társadalmi vállalkozások magukra vállalják valamilyen társadalmi probléma megoldását, a „hagyományos” finanszírozási forrásokon kívül más pénzügyi eszközök is segítik működésüket és fejlődésüket. Hagyományos finanszírozási források alatt jelen cikkben azokat a finanszírozási forrásokat értem, amelyek a profitorientált gazdálkodó szervezetek számára többnyire elérhetőek és a vállalatok, vállalkozások többsége felhasználja ezeket a forrásokat a működése során, mint például adózott nyereség, banki hitel, faktoring, tulajdonosi tőkejuttatás stb. A következőkben ezen „hagyományos” finanszírozási forrásokon kívül szóba jöhető forrásszerzési lehetőségeket mutatom be nagyon röviden.

3.1. Befektetői partnercég bevonása

A befektetői partnercégeknek két alaptípusa ismert: a szakmai és a pénzügyi befektető. „A szakmai befektető olyan tőketulajdonos mely az adott vállalat profiljának megfelelő területen szakmai jártassággal, tudással, üzleti kapcsolatokkal, és méltánylandó piaci pozíciókkal rendelkezik.” (Illés 2014. p. 93.) A befektető szakmai kompetenciája és tapasztalata hozzájárulhat a társadalmi vállalkozás sikeres működéséhez. A szakmai befektetővel történő együttműködés szinergikus hatásokat eredményezhet: „a megújított szervezet, tudás és kapcsolatrendszer, valamint a bevitt többlettőke révén jelentős üzleti sikerek érhetők el. Erre a gyakorlat számos példával szolgál. Szakmai befektető partnert azonban csak olyan tulajdonosnak célszerű választania, aki kellő szakmai felkészültséggel és „dörzsöltséggel” rendelkezik. Ellenkező esetben reális a veszély, hogy a szakmai befektető különböző, rejtett üzleti szálak, és trükkök igénybevételével olyan cégbe konvertálja át a társtulajdonos pénzt, mely teljes egészében a saját tulajdonát képezi.” (Illés 2014. p. 93.) A pénzügyi befektető abban különbözik a szakmai befektetőtől, hogy nem rendelkezik a vállalkozás profiljához kötődő érdemi szaktudással és üzleti kapcsolatokkal, erre visszavezethetően a gazdálkodás napi folyamataiba nem képes beleszólni. A befektetésért cserébe már rövid távon is jövedelmezőséget vár el, melynek hátránya, hogy a vállalkozás hosszú távú céljai háttérbe szorulhatnak. Ezen finanszírozási forma előnye, hogy hatékony nyereségérdekeltségi rendszer kiépítése esetén „megszerveződik a gondos, értékarányosságon alapuló beszerzés és értékesítés, továbbá a fejlesztési tevékenység hatékony kontrollja is.” (Illés 2014. p. 94.)

3.2. Patient capital („türelmes tőke”, „türelmes finanszírozás”)

A „patient capital” egy meglehetősen hosszú időtartamú finanszírozási forma, melynek lényege, hogy az ún. úttörő támogatók meglehetősen magas kockázatot vállalva induló vállalkozásokba fektetnek be, „hosszú távú befektetést és türelmes finanszírozást ajánlanak a társadalmi haszon növelése érdekében.” (Varga 2015, p. 51.) A „patient capital” előnye, hogy hosszú távú pénzügyi forrást jelent a társadalmi vállalkozások számára, továbbá a pénzügyi befektetésen túl az úttörő támogatók nem anyagi jellegű segítséget is nyújtanak, például marketingtanácsokkal segítik a termékek eladását. További előny, hogy az „úttörő támogatók hajlandók nem egyszer aktív lobbizást is vállalni annak érdekében, hogy kedvező változásokat érjenek el állami támogatási vagy szakpolitikai téren.” (Varga 2015, p. 53.) A „patient capital” esetleges hátránya az, hogy a támogató beleszólhat a vállalkozás működésébe, bizonyos döntéseket jóvá kell hagynia.

3.3. Támogatások

Mivel a társadalmi vállalkozások enyhíthetik egy közösség problémáját, ezért a legtöbb országban támogatásokkal segítik ezen vállalkozások erőforrásokhoz jutását és növekedését. A támogatások túlnyomó többségét vissza nem térítendő támogatás formájában nyújtják, mely meglehetősen vonzóvá teszi ezt a finanszírozási forrást a vállalkozások körében. A támogatások további előnye, hogy fedezetet nyújt a költségekre mindaddig, amíg a vállalkozás tevékenységéből nem származik árbevétel. A támogatások egyik hátránya, hogy rövid időtartamra szólnak és időnként utófinanszírozás formájában nyújtják. Tekintve, hogy a támogatások felhasználása nagyon kötött, meglehetősen rugalmatlan finanszírozási forrásnak számítanak. A támogatások potenciális veszélyeként említhető, hogy ha egy vállalkozás a

tevékenysége során túlzottan épít erre a forrásra, a támogatások kimerülése után könnyen pénzügyi nehézségekkel találkozhatja szemben magát.

Hazánkban az állami és az uniós támogatások terjedtek el, az alapítványok és a magánszemélyek által nyújtott támogatások szinte elenyészőek. „Magyarországon nincsenek nagyszámban jelentős magánalapítványok, és különösen nem a társadalmi vállalkozásokat támogatók. Ezért másoknak kell átvenniük ezt a szerepet. Nagyvállalatok tekinthetik ezt a fajta támogatási gyakorlatot és célcsoportot a CSR tevékenységük részének, de még inkább kívánatos, hogy beépítsék alapvető üzleti folyamataikba. (...) Segíthetnek olyan társadalmi vállalkozásokat, amelyek beszállítóikká válnak, és ezzel a helyi közösséget is előreviszik.” (Varga 2015, p. 49.) Magyarországon a NESsT és a Citibank által 2007 óta meghirdetett társadalmi vállalkozás-fejlesztő programok az átfogó üzletviteli képzés mellett finanszírozási forrást is biztosítanak a társadalmi vállalkozásoknak. „Szintén tudással és kockázatitőke-befektetéssel segíti a társadalmi vállalkozásokat a világ számos országa mellett Magyarországon is működő Ashoka. A legfeljebb három évre elnyerhető támogatás személyeknek szól, célja a megélhetés finanszírozása, annak érdekében, hogy a társadalmi vállalkozó teljes idejében programjára koncentrálhasson.” (A vállalkozás, ami mindenkinek jó, 2015)

3.4. Európai Uniós források

Az Európai Bizottság által 2013-ban készített „Kezdeményezés a társadalmi vállalkozásért” c. terv több olyan javaslatot is tartalmaz, amely elősegítheti a társadalmi vállalkozások finanszírozási forrásokhoz jutását. Többek között az Unió társadalmi változással és innovációval foglalkozó programja keretében létrehoztak egy 90 millió eurós pénzügyi alapot, valamint javaslatot tettek néhány olyan intézkedésre is, mely ösztönözheti a magánszektorból származó pénzügyi forrásbevonást. A Bizottság felismerve azt a problémát, hogy a társadalmi vállalkozások alapításának egyik akadálya a mikrohitelhez való hozzáférés hiánya, indítványozta a Progress mikrofinanszírozási eszköz alkalmazásának folytatását a 2014-ben induló „társadalmi változás és innováció” program részeként, melyhez 92 millió eurós költségvetést javasolt. Ez finanszírozza a mikrohitel-szolgáltatók kapacitásépítését, továbbá elősegíti, hogy mindazok, akik kisvállalkozást kívánnak indítani, de nehézségekbe ütköznek hagyományos kölcsön felvétele terén, pénzügyi támogatáshoz jussanak. Ezen felül az intézkedések között szerepel az is, hogy 2014-től a társadalmi vállalkozásokat részesítsék előnyben az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) és az Európai Szociális Alap (ESZA) támogatási programjaiban. Szintén a forráshoz jutás megkönnyítése a célja az „Európai Társadalmi Vállalkozási Alapok” védjegy létrehozásának, amelyet azon befektetéskezelők használhatnak, amelyek a tőkéjük legalább 70%-át társadalmi vállalkozásokba fektetik be. A 2014-2020 közötti időszakban a társadalmi vállalkozások támogatása több programban is megjelenik, mint például:

- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) 5. Prioritás: A munkanélküliek és inaktívok foglalkoztatáshoz való hozzáférése, melyben a tervezett négy intézkedés közül a harmadik a társadalmi célú vállalkozások ösztönzése (Nemzetgazdasági Minisztérium, 2015); A 2015. évre tervezett keretösszeg 130 milliárd forint (Magyarország Kormánya, 2015).
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) 8. Prioritás: Fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás támogatása, melyben a munkanélküliek és az inaktívok vállalkozóvá válásának támogatása mellett a társadalmi célú vállalkozások támogatása (visszatérítendő támogatás keretében) szintén megjelenik (Nemzetgazdasági Minisztérium, 2015); A 2015. évre tervezett keretösszeg 170 milliárd forint (Magyarország Kormánya, 2015).

4. ÖSSZEGZÉS

A társadalmi vállalkozások különböznek mind a profitorientált, mind a nonprofit vállalatoktól. Az előbbitől abban, hogy ugyan nyereség elérésére törekednek, ám magukra vállalják valamely társadalmi probléma enyhítését is, valamint az elért nyereség jelentős részét a szociális cél megvalósítása érdekében visszaforgatják a vállalkozásba. A nonprofit vállalatoktól pedig a profitorientált működés különbözteti meg őket, bár elsősorban nem a nyereségérdekelte működés az elsődleges céljuk. Annak ellenére, hogy a társadalmi vállalkozásoknak meglehetősen széleskörű és sokrétű szakirodalma van, mind a mai napig nincs egységesen kialakult és világszerte alkalmazott definíciója, de még az Európai Unió belül sem tekinthető egységesnek a fogalomhasználat.

A társadalmi vállalkozásoknak számos nehézséggel kell szembenéznük, mint például a forráshiány, a megfelelő képzettség hiánya, a szervezeti háttér hiánya, illetve gyengesége, valamint a partnerség hiánya. (Frey szerk. 2007.) A társadalmi vállalkozások jelentőségét és aktuális problémáit felismerve, az Európai Unió 2011-ben intézkedéscsomagot hozott ezen vállalkozói kör fejlesztése érdekében. A társadalmi vállalkozásokat ösztönző uniós kezdeményezés három fő célkitűzés köré csoportosul: a finanszírozáshoz való hozzáférés javítása, a szociális vállalkozási szféra láthatóbbá tétele, valamint a jogi környezet javítása. Arra visszavezethetően, hogy a társadalmi vállalkozások magukra vállalják valamilyen társadalmi probléma megoldását, a „hagyományos” finanszírozási forrásokon kívül más pénzügyi eszközök is a rendelkezésükre állnak, mint például a szakmai és pénzügyi befektetők által nyújtott pénzügyi források, az ehhez több szempontból is hasonlító „patient capital”, továbbá visszatérítendő és vissza nem térítendő állami és európai uniós támogatások, alapítványi pénzek stb.

5. IRODALOMJEGYZÉK

A vállalkozás, ami mindenkinek jó; <http://www.mkkve.hu/hirek/kkv/2157-a-vallalkozas-ami-mindenkinek-jo>; Letöltés ideje: 2015. július

Frey Mária (szerk.) (2007): Szociális gazdaság kézikönyv. Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, Budapest

Illés Mária (2014): Vállalatgazdaságtan I. Egyetemi sokszorosítású tananyag, Miskolci Egyetem Magyarország Kormánya, Nemzetgazdasági Minisztérium, Európai Unió Források Felhasználásáért Felelős Államtitkárság (2015); <http://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/unios-forrasok-felhasznalasaert-felelos-allamtitkarsag/hy/830-milliard-forint-unios-forras-tamogatja-a-gazdasagfejlesztest-az-iden>; Letöltés ideje: 2015. augusztus

Mi az a közösségi vállalkozás? <http://naput.hu/index.php/életunk/ttekintblt-mainmenu-63/1769-mi-az-a-koezoessegi-vallalkozas>; Letöltés ideje: 2015. július

Nemzetgazdasági Minisztérium Foglalkoztatási Programok Főosztály (2015); http://revprojekt.hu/ckfinder/userfiles/files/ginop_prezi_fin_150304_hasznalandó.pdf; Letöltés ideje: 2015. augusztus

Social Business Initiative (2011) http://ec.europa.eu/internal_market/publications/docs/sbi-brochure/sbi-brochure-web_en.pdf Letöltés ideje: 2015. július

Social enterprise dictionary: <http://www.socialenterprise.org.uk/about/about-social-enterprise/social-enterprise-dictionary#general> Letöltés ideje: 2015. július

Varga Éva (2015): A társadalmi vállalkozások ökoszisztémája, <http://www.nesst.org/wp-content/uploads/2014/05/A-tarsadalmi-vallalkozasok-okoszisztemaja.pdf>, Letöltés ideje: 2015. július

„A tanulmány/kutató munka a TÁMOP-4.2.1.D-15/1/KONV-2015-0009 azonosító számú projekt részeként – az Új Széchenyi Terv keretében – az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.”